

Keuringen

Van keuringsdienst naar kwaliteitsdienst naar kenniscentrum

In de afgelopen 80 jaar ontwikkelde Naktuinbouw zich van een keuringsdienst naar een kenniscentrum. Wat is de volgende stap? Technische ontwikkelingen en automatisering zorgen dat bij Naktuinbouw steeds meer kennis, data en praktijkervaringen samenkomen. Die kennis maakt het mogelijk om in de toekomst bij keuringen en inspecties meer te focussen op risico's.

De tijd dat keurmeesters 'paadje in, paadje uit' bij bedrijven hun controles uitvoerden, is niet meer. De keurmeesters van nu zijn toezichthouders. Als bedrijven kunnen aantonen dat ze het goed doen, doet Naktuinbouw een stapje terug. En dat werkt prima, volgens boomkweker Jan Veltmans uit Meijel. Als voorzitter van de adviescommissie Fruitgewassen spreekt hij met het management van Naktuinbouw over de uitvoerbaarheid van de verplichtingen waaraan bedrijven moeten voldoen. "Bedrijven nemen zelf hun verantwoordelijkheid", zegt hij. "Voor hun bedrijfsvoering werken ze al met een intern controlesysteem en weten ze precies wat er op hun bedrijf staat, waar het vandaan komt, en waar het heen gaat." Bedrijven kunnen die gegevens zo overdragen

aan Naktuinbouw. Het is onnodig dat keurmeesters die nog een keer zelf gaan verzamelen.

Extra keuringen

Afhankelijk van het gewas is in de boomkwekerijsector meestal één bedrijfsbezoek per jaar voor de basiskeuring voldoende. In de bloemisterijsector kan dit oplopen naar iedere maand vanwege fytosanitaire eisen. Als kwekers willen laten zien dat hun plantmateriaal aan extra kwaliteit voldoet (kwaliteit-plus-systeem), dan volgen extra keuringen. Dit omdat ze bijvoorbeeld willen exporteren naar landen die hogere eisen stellen, legt Ron Bleijswijk, hoofd Keuringen bij Naktuinbouw uit. Veltmans weet uit eigen ervaring dat

Keurmeester Wybo Zijlstra inspecteert rozen

Keurmeester Anne van Gisbergen inspecteert aardbeiplanten

kwekers voor betere marktkansen graag extra inspanningen verrichten. In navolging van de Elite-certificering zoals die in het zachtfruit al bestond, ging de vruchtboomkwekerij vanaf 2017 ook met deze vrijwillige certificering bovenop de Europese verplichting aan de slag. “En dat is een doorslaand succes: 95% van alle vruchtboomkwekerijen doet inmiddels aan Naktuinbouw Elite Fruitgewassen mee. De € 50,- per hectare die elk deelnemend bedrijf aan extra gezamenlijke onderzoekskosten moet betalen, is daarbij geen probleem.”

Het is goed voor te stellen dat Naktuinbouw in de toekomst ook extra keurt op andere zaken. Maar uitbreiding van de keuringen moet telkens het belang van de sector dienen, vindt Veltmans. Bovendien is het aan ondernemers zelf of ze wel of niet voor extra keuringen kiezen. “Vrijwillige deelname moet de basis blijven.”

Dat boomkwekers zich in de nabije toekomst extra laten keuren op de eikenprocessierups omdat de handel op het Verenigd Koninkrijk en Ierland dat vraagt, is goed mogelijk. Maar het controleren van gewassen op residuen van bestrijdingsmiddelen ziet Veltmans niet als een taak voor Naktuinbouw. “Residunormen zijn wettelijk vastgelegd en

voor controle daarop is de NVWA de aangewezen partij”, vindt hij. “We moeten voorkomen dat de keurmeester een buitengewoon opsporingsambtenaar wordt die allerlei boetes uitdeelt. De manier waarop de sector en de keuringsinstantie nu samenwerken gaat prima. Laten we dat zo houden.”

Early warning

Naktuinbouw is actief op zoek naar technische mogelijkheden die toezicht op afstand mogelijk maken. Denk aan camera's en sensoren op drones en onbemand rijdende trekkers. Veltmans staat nergens meer van te kijken.

“Die ontwikkelingen gaan zo hard. Er zijn nu al camera's die drie dagen eerder dan een mens zien waar in een gewas een ziekte zich begint te ontwikkelen.” Met dergelijke *early warning*-technieken kunnen telers preventief ingrijpen, nog voordat een vondst zich openbaart, en nog voordat een vondst zich op een perceel verspreidt. Veltmans: “Misschien dat je dan maar één plant hoeft uit te trekken, of alleen een klein plekje hoeft te behandelen.”

De stap daarna is dat telers gegevens over vondsten met elkaar delen en zo een hele sector kunnen vrijwaren van

Jan Veltmans:

“Uitbreiding van de keuringen moet het belang van de sector dienen.”

besmettingen. “Stel een bedrijf vindt een beestje of een ziekte onder specifieke weersomstandigheden”, legt Veltmans uit. “Een melding daarvan naar andere bedrijven is dan een teken: let op, er is hier nu iets gevonden maar als bij jullie dezelfde weersomstandigheden ontstaan, zijn jullie aan de beurt.”

In zo'n early warning systeem is Naktuinbouw een spin in het web als centrum waar kwaliteitsgegevens en fyto-sanitaire kennis van bedrijven samenkomt en die we vandaaruit met elkaar delen. Bleijswijk: “Al moeten we daarin wel voorzichtig zijn. Het is niet de bedoeling dat bedrijfsproblemen of bedrijfsgeheimen op straat komen te liggen.” Veltmans heeft er wel vertrouwen in. “Als we duidelijke afspraken kunnen maken over wat er wel en niet gedeeld kan worden, zie ik een win-winsituatie voor iedereen.”

Beheersbaar houden

Maar risicogerichter optreden betekent niet dat er geen uitbraken van besmettingen meer kunnen ontstaan. In 2015 werd bruinrot (*Ralstonia solanacearum*, een quarantaine-organisme) voor het eerst aangetroffen in het gewas roos. Edwin van Dop werkte in die tijd, en nu nog, bij Schreurs, een veredelaar en vermeerderaar van onder andere roos. Het bedrijf in De Kwakel hield zich al aan hygiëneprotocollen, maar na de uitbraak werden deze samen met Naktuinbouw uitgebreid en aangescherpt. Bovendien is *Ralstonia* in het programma 'Fytobewaking' van de NVWA opgenomen. “Halfjaarlijks krijgen we een keuring. Dat is in het begin wennen. De kosten zijn ook serieus gestegen, maar onze klanten accepteren dit. Bij iedereen staat het belang van goed en gezond uitgangsmateriaal helder op het netvlies.” Ondanks de maatregelen kan niemand garanderen dat een uitbraak nooit meer gebeurt, beseft Van Dop. “Moeder natuur

zorgt soms voor onverwachte gebeurtenissen”, zegt ook Bleijswijk. Als het dan toch gebeurt, dan moet Naktuinbouw, samen met NVWA, het Outbreak Management Team (OMT) zijn voor de groene sector”, zegt hij met een verwijzing naar het OMT die de coronacrisis bestrijdt. “Bij uitbraken rukken we uit en geven we de kaders aan.” Bij de NVWA liggen daarvoor crisisdraaiboeken klaar. In 2019 werd in Alphen aan den Rijn voor het eerst geoefend met het draaiboek voor de bacterieziekte *Xylella fastidiosa*. Jan Veltmans was als vertegenwoordiger van LTO Nederland bij die oefening aanwezig. Het maakte hem er nog meer van bewust dat het beheersbaar houden van ziekten en plagen prioriteit moet hebben, omdat uitroeien door de globalisering eenvoudigweg niet meer mogelijk is. “Het is meestal niet de vraag of er een uitbraak komt, maar wanneer. En als het dan zover is dan moet Naktuinbouw een centrale rol kunnen vervullen”, is zijn overtuiging. ●

Henk Westerhof, bestuurslid Naktuinbouw: “Nederland is wereldleider in de afzet van tuinbouwproducten. Naktuinbouw is een belangrijke speler die aan de basis staat van dat succes. Het keuringssysteem geeft immers de garanties

waar afnemers en afzetlanden om vragen. Naast het keuren is Naktuinbouw een belangrijke leverancier van kennis over ziekten en plagen. Door die kennis te vertalen in keurings- of certificeringssystemen ontwikkelt Naktuinbouw

samen met het bedrijfsleven systemen die aansluiten op de vragen waar markten wereldwijd om vragen en waarmee we onze exportpositie veilig stellen. Dit zorgt voor bredere markttoegang van onze Nederlandse tuinbouwproducten.”